

భూమిక.

మేము పెద్దాపురసంస్థానచరిత్ర సాధనములకొరకు మద్రాసులోని ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారములోని స్థానికచరిత్రములను వెదకుమనక మాకీకై ఫీచు దొరికినది. ఇట్టికై ఫీచు లాసాపుటములలో వేలకొలది గలవు. ఇందలి యాశములన్నియు యన్యార్థములుగాక చారిత్రకము కల్పనలే యయినను ఆంధ్రగ్రంథపాఠకులకు చదువుట కింపుగ నుండునేమో యని ఆకై ఫీచు ఉన్నది ఉన్నట్టుగా ప్రకటించితిమి. అన్నికొన్ని వాక్యములు బొత్తుగ నసాదర్భముగ నుట సాదర్భోచితముగ దిద్దితిమేగాని ఏవిధమయిన మార్పులును చేయలేదు. మార్పులు చేయకుండ నిటులనే, ముద్రించినయెడల న్యాయముగ నుండునో లేదో పాఠకులు నిర్ణయింపవలెను!

ఈసంపుటయు లన్నియు కర్నూల్ మెకాంజీఫారగారి నిరంతరచరిత్రమువలన వారి శాబ్దేచ్ఛాగ్ల కావలి బోరయ్యగారు, వారి కుటుంబీకులు వ్రాసినటుల గాన్పించు మన్నది.

ఈసంపుటయులు మహాపురుష కృత్రిమరహిత విశ్వాసమును, కొంతవఱకు ఆంధ్రభాషాపరిణామమును, ఆంధ్రదేశములోని వివిధభాగముల చారిత్రసాధనములను వెల్లడింపగలవని మాయనిశ్చయము.

ఇవి సాదర్భోచితముగ ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు ప్రకటించిన మహోపకారము కాగలదని తలచుచున్నారము.

వి. ఆర్. జగపతివర్మ

గ్రంథసంపాదకుడు.

కై ఫియ్యతుమాంజే, చామర్లకోట, భీమవరంతాలూకా

పిఠాపూరుమాంజే, మజుకూరు కులకర్తి వద్దిపర్తి నీలాచలం

నగయిరావారు చెప్పినసంగతులు.

జంబూద్వీపమున దక్షిణవారాశిసమీపమునను త్రిలింగ మధ్య స్తమైవుండే ఆంధ్ర ప్రదేశం లోను వేంగీమండలమునందు అఖండగౌతమీకి పూర్వభాగమునందు నాల్గవ మూలమునను పూర్వమున ఈశ్వరపుత్రుడైన కుమారస్వామి తపస్సుచేస్తూవున్న ఘంటి వనంకలదు. అది కుమారవనం అని ప్రసిద్ధికలదు. తరువాతను యీ ఆశ్రమమునకు పూర్వభాగమునందు వకనదికలదు. అది కుమారనది అని పేరు. అక్కడ సామీప్యము లోనే వకదివ్యోదకము గలిగిన సరోవరముకలదు. అది కుమారసరిస్సు అని ప్రసిద్ధి కలదు. ఇందుకు ఉత్తరంవైపున సామీప్యములోనే ఒక నిమ్మ ప్రదేశమునందు సర్వదా తినిర్మలమైన మధురోదకము కలిగియుండుటవల్లను, పూర్వమునందు ఆతీర్థమందు గొందరుమునులు స్నానముచేస్తూ నిత్యకర్మలుతీర్చుకోవడముచేతను అది మునులతీర్థము, మహాత్యమని ప్రతిష్ఠితమైనది. మండనారాయణస్వామికలగు. ఇది బహుపురాతనమని వాడుక అయియుండేది. ఈప్రకారం వుండగాను ఈశ్వరుడు త్రిపురపురాలు సంహారం చేసిన సమయమందు త్రిపురాలయందలి రాక్షసులయొక్క ప్రాణలింగము భిన్నమై అయిదుఖండములు భూమియందుపడినవి. అవి యేవి అంటే ఆరురారామ, క్షీరారామ, ద్రాక్షారామ, కుమారారామ, సోమారామ, యీ ప్రకారము అయిదు స్తలాలయందు పడినలింగములు యింద్రప్రతిష్ఠమై అందులమహాత్యము విశేషముగా కాశీఖండములో చెప్పబడుచున్నది. తరువాతను చాళుక్యభీమమహారాజు, కుమారారామ భీమేశ్వరుని యందు మహాభక్తి తాత్పర్యముచేతను సమస్తవిధభోగములు గడిపిస్తూవుండెను. మరిన్ని భీమేశ్వరుని స్థలమందున్న ద్రాక్షారామస్థలమంగున్న యేనూరేసి శిలాస్తంభాలతో మంటపములుకట్టించివాడు! కుమారారామ స్థలమందు కట్టించినపట్నము చాళుక్యభీమ నగరమనేవాడుక గలిగియుండెను. (అదియే యిప్పటి చామర్లకోట భీమవరము) ఆప

ట్నంలో భీమమహారాజు మహాభక్త్యంత్రుండీరి. అపట్నానుకు తూర్పు పశ్చిమ ఉత్తర దక్షిణపులను నాలుగువాకళ్ళు కలిగియుండెను.

తరువాతను కీర్తిపురమనే పట్నానుకు రాజైన ఘనాంటి యింద్రసేనుడు అనే రాజు చతుర్థాన్వయాడెను. అనింతమునందు కీర్తివర్మ అనే రాజు పుట్టెను. ఆయనవింశ మందు మల్లవర్మపుట్టెను. ఆయనకు రణదుర్జయుడైన కుమారుడు కీర్తివర్మరాజుపుట్టెను. ఆయనపాలన యీవేంగీదేశమందలి చాళుక్యనగరమనేపట్నానుకు నాలుగువాకళ్ళకు పశ్చిమపుడరవాజాలలో మారడు అనేవాడున్ను దక్షిణపుడరవాజాలలో పోతడు అనే వాడును ఉత్తరపుడరవాజాలలో పుల్లడు అనేవాడున్ను యీ ప్రకారం గాను దేవిడిలలోని నాయకులువుండెనాట. కలింగదేశ గంగురాజు గారు యేలేటప్పుడు వేములవాడ భీమ కవి అనే కవీశ్వరుడు పశ్చిమరాజ్యమునుంచి వచ్చి సడమటిదరవాజాలనుంచి చాళుక్య భీమనగరములో ప్రవేశించిపోతే అదరవాజా కావలికానేనుండడు అనేవాడు ఆయన సత్తవ యెరుగలేనివాడై ఆయనను పట్నములోనికి వెళ్లకుండా అడ్డగించి నిలిపినవాడాయనట. అంతట భీమకవిగారికి కోపమువచ్చి తిట్టివారట ఏమనియంజే.

కం. కొండికల భీమనరమట

గుండాగొయ్యలను గూడి మాహాకములచే

బండాయ భీమనగరము

మండడు రాకుండగట్టె మడిశెం గిడిచెకొ.

అని యీ ప్రకారము తిట్టినంతమాత్రానినే ఆయన మహాదేవిని ప్రసాదించుకొని ఆదేవిడి కావలికానే మండడు అనేవాడు దక్షిణముండే మృతిపొందినాడు. మరకొద్ది దినములలో గానే చాళుక్య భీమనగరమున్ను ప్రజలకు జయప్రదంకాక దినే దినే ప్రజహించి పోవడంచేతను పట్నముపాడుఅయినది.

తరువాతను పైనివ్రాసిన కీర్తివర్మ అనేరాజుకు మల్లవర్మ అనేకుమారుడు కలిగి ఆయన అంగ, కలింగ, వంగ, మధుర, ఆంధ్ర, పులింద, కుంతల, కేరళ, గోడ, పాండ్య, మరాట, లాట, కటక రాజులను జయించి ద్వనధపురమనే పట్నానుకు రాజైనాడు. ఈయనకు బరియవర్మ అనే కుమారుడుకలిగెను.

ఆయనకు మల్లనుహీపతి అనే రాజుపుట్టెను. యీయనకు కుడియవర్మ అనే కుమారుడుపుట్టెను. యీయి యొక్కయుద్ధభూమిని పొందినమహావంటి శత్రురాజులను దేవత స్త్రీలతో సంతోషముగా విహరిస్తుండేలాగున చేస్తూవచ్చినాడను!

అంతట చాళుక్య వంశ భూషణుడైనటువంటి విమలాదిత్యదేవమహారాజు యీ పైవ్రాసిన కుడియవర్మ అనే రాజయొక్క సహాయంవల్లనుండి యుద్ధభూములను జయములనుపొందినవాడై కుడియవర్మకు గరుడవేక్యం యిచ్చినవాడాయెను. యీ కుడియవర్మ అనే రాజు వేంగీదేశము వాలన చేస్తూవుండెను.

విమలాదిత్యమహారాజుకు రాజరాజు అనే కుమారుడు కలిగి ఆయన సమస్తమైన రాజ్యభారమువహించి సమస్త మయిన రాజశ్రేష్ఠులచేతన్న ఆశ్రయించబడ్డవాడయి నూర్యవంశపు రాజేంద్రుడనే రాజయొక్క కన్యక అమాంబయనే ఆయమ్మకు వివాహంఅయినాడు. ఆయనకు కుళోత్తుంగ చోళ రాజు అనే కుమారుడు పుట్టినాడు. యీ యనయే వీరచోళమహారాజు ! సమస్తమైన భూమిన్ని పరిపాలనచేస్తూవుండే తనకుమారుడైన వీరచోళమహారాజుకు (రాజరాజు) వేంగీదేశమును యిచ్చెను. అయినప్పటికిన్ని పైనవ్రాసిన కుడియవర్మ అనే ఆయనకుమారుడు యర్రభూపాలుడు అనే ఆయనతండ్రి వల్ల పూన్చబడ్డపువంటి వేంగీదేశముయొక్క రాజ్యభారము వహించి పాలించెను. ఆయనకు హరింపబడ్డపువంటి శత్రురాజులు కలిగినటువంటి అన్ని రాజులనే కుమార్డు కలిగెను. యీ అన్ని రాజుకు 5 గురు కుమాళ్లు. వారు స్వభూజాబలముచేత పొందినటువంటి రాజ్యభారములు కలిగినవారు. వెదురురాజు, గండరాజు, గొంకరాజు, మల్లరాజు, పండరాజు, యీ ప్రకారము 5 గురు కుమాళ్లు కలిగిరి—వారిలో గొంకక్షేత్రపాలునికి వేంగీదేశమును పరిపాలనచేస్తూ కుళోత్తుంగచోళమహారాజుకుమారుడైన వీరచోళుని ఆజ్ఞధరించివుండిన్ని అంతకుమిక్కిలిగా ప్రకాశించెను. యీ గొంకరాజు అన్న అయిన గండరాజుకుమారుడు వెదురురాజు అనే ఆయన పాండ్యదేశమును జయించినందువల్లను యీయనకు వీరచోళమహారాజు పాండ్యదేశాన్ని రాజుగా సింహాసనాధి పతిని చేసినాడు. వీరచోళమహారాజయొక్క ఆజ్ఞనుధరించిన యీ గొంకక్షేత్రపాలునికి చోళరాజు అనే కుమారుడు కలిగినాడు. యీయనకు వీరచోళమహారాజు పుత్రప్రప్రాయుడుగాభావించి దయచే ఆచోళునికి పదహారువేల వేంగీదేశాలు యిచ్చినాడు యీ చోళరాజు భార్య పేరు గుండాంబిక. వీరికి గొంకరాజు అనే కుమారుడు కలిగినాడు. ఆయన భార్య సబ్బాంబిక. వీరికి వీరరాజేంద్రచోళుడు అనే కుమారుడు కలిగినాడు. యీయన భీమవరం దత్తు రామస్తాలయందు కనకమకరతోరణములున్న నువర్మనుయమైన శిలాధ్వజ స్తంభములున్న చేయించి భీమేశ్వరులకు ప్రీతిగానిది

నారు. యీయ్యభార్య అంకాంబిక పేర్కి గొంకభూపాలుడు అనే రాజుపుట్టెను. యీయ్యభార్య జాయాంబిక ఆయమ్మయందు గొంకభూపాలునికి పృథ్వీశ్వర మహారాజు పుట్టెను. యీయ్య తల్లియైన జాయాంబికా శ్రీపితాపురమున శ్రీకుంతీమాధవదేవర కున్న శ్రీలక్ష్మీదేవి అమ్మవారికిన్ని ఆలయములున్న గోపుర ప్రాకారాదులున్న కట్టించింది. ఆదేవరకు హరవిల్వర్చనార్థం, నృత్యగీత్య వాయిద్యాది వివిధభోగార్థమున్న పోలునాటిలోని నవఖండవాడ అనేవూరు గృహారామ క్షేత్రసహితముగా నవఖండములున్న (A D 1187) శకవర్షంబులు ౧౧౦౯ మేషసంక్రాంతి నిమిత్తమున యిచ్చి శ్రీకుంతీమాధవుల ఆలయములోని శిలాశాసనము వ్రాయించినారు. ఆశాసనము మీదనే గొంకభూపాలుని కొమారుడు శ్రీపృథ్వీశ్వరదేవ మహారాజు పోలునాటిలోనిది నవఖండవాడగ్రామములో శ్రీకుంతీమాధవదేవరకు తెనుతల్లి గారైన జాయాంబికా యిచ్చినప్రకారము తామున్న యిస్తిమితిని వ్రాసియున్నది. ఆశాసనములో చాంద్రమానసంక్రమం వ్రాసివుండలేదుగాని ఆశకమునకు ప్లవంగసంవత్సరం ఆవుతున్నది. యిది పక్కు శ్రీమత్కుమారారామ చాళుక్యభీమేశ్వరునికి నడుస్తూవున్నావసతులు స్వామి వాహనము మోసే బోయీలకు గ్రాసముల్కుగాను బోయినపూడి అనేగ్రామము అను భవము నస్తూయుండెనట దేవాలయముపైన గృధ్రనాయసాది పక్షులు నిలువకుండా జాగ్రతగా వుండలతో వాట్లను లేవకొట్టేవాళ్లకు వుండూరుఅనేది యిచ్చిరి. ఇక్కడకు క్రోసెడుదూరమున వున్నది. ఆగ్రామమున గుమస్తావుండెనట! ద్వారములనద్ద కాపులువుండేవాళ్లకు గ్రాసములకుగాను యిక్కడకు క్రోసెడుదూరమున వున్న కాపవరం గ్రామం నడుస్తూవుండెనట! దేవుని సన్నిధానమందు శంఖులు పూరించే జంగల్కు భీమవరంలో ఎకదొడ్డిపొలం నడుస్తూవుండెనట! అది జంగాలుదొడ్డి అనేపేరు వాడుక అయ్యింది! తరువాతను గజపతిరాజులు కపిలేశ్వర గజపతిమహారాజులు కటకపురి రాజధానిని సింహాసనాధీశ్వరులై వుండి కలింగ ఆంధ్రదేశములున్ను యేలినారు. అప్పుడు కుమారారామచాళుక్యభీమేశ్వరునికి సమస్త విధభోగములున్ను జరిగిస్తూవుండిరి. అంతట కొండవీటిరెడ్డు కాటమరెడ్డి అనేకాపులు ప్రిభులై వేంగీదేశములోపరియంతము ధోర తనముల్కు బాధ్యులైయుండిరి. అతనికుమారుడు మారారెడ్డి యీయ్యకొమారుడు కాటమరెడ్డి ఆయ్యకుమారుడు వేమారెడ్డిగారు. యిందుకు శిలాశాసనస్థమై వుండె కోకము—

శ్లో. సప్తా కాటయశోరైః పాత్యోమారస్య

కాటవిభునః జయతి వేమా భూపాలః.

అనివాసి వుంటూ వచ్చినది. యీ వేమారెడ్డి వేంగీదేశము ప్రభుత్వంచేసినట్టి శిలా శాసనమువల్లను తోస్తున్నది. యీ వేమారెడ్డిగారు శాలివాహన శక (A D 1404) వర్షంబులు ౧౩౨౭ అగు నేటి తారణ సం॥ర పుష్య బ ౧౦ గురువారమునాటి మకర సంక్రాంతి పుణ్యకాలమునందున తమకులస్వామి అయిన కొమరిగిరి రెడ్డిగారికి నుక్మతం అవునట్టిగాను యీ చాళుక్యభీమవరమునకు పశ్చిమం మూడు అమడదూరానవున్న మధురపూడి అనే గ్రామమునకు కొమరిగిరి రెడ్డిగారి పురము నేనామంచుంచి అది అగ్రహార ముగాను శ్రీవేదాద్రి నరసింహులు అనగా (కోరుకొండ నరసింహస్వామికి) ఆనందాగ్ర స్థాయిగా నడపవలెనని ధారపోసి సమర్పణచేసినారు. యిందుకు శిలాశాసనము ఇన్నామ పితాపురంథాలూకాలో ఘనంజే మధురపూడి గ్రామాన్ని దక్షిణం చెరువు లో తట్టిన పాతవున్నది. (A D 1114) శాలివాహన శకవర్షము లు ౧౩౩౬ అగు నేటి జయవాసుసం॥ర మాఘ ౫ గురువారం శ్రీమత్కుమారామభీమేశ్వర మహాదేవరకు కొమ్మునాను అతని తమ్ముడు పోలున్న తమతల్లిదండ్రులకున్న నుక్మతమవునట్టుగాను కిందినిలువు మందడి నందిన్ని ఘంటాను మింటగట్టించి శోరణకంభాలు చేసి సమర్పించి నాడు. యిందుకు శిలాశాసనము భీమవరములో భీమేశ్వరుని ఆలయం వుత్తరద్వారం యెదుట స్తంభానుక్ర వ్రాసివున్నది.

యీ కాటమరెడ్డి వేమారెడ్డిగారికి కొమరిగిరిరెడ్డి అనే కొమారుడు కలిగినాడు. కాటమరెడ్డి వేమారెడ్డిగారు వేంగీదేశ ప్రభుత్వం చేస్తూవుండగాను వారి అజ్ఞాపాలకులైన కడియము మచినాయుడు అనే అతను చాళుక్యభీమవరమునంగు తనకు స్వామి యైన వేమారెడ్డిగారికిన్ని వారిదేవులకున్న వేమారెడ్డిగారి కొమారుడైన కొమరిగిరిరెడ్డి గారికిన్ని వారిదేవులకున్న నక్షయనుక్మత మవునట్టుగాను, ఆమమ్మమారా రామ చాళుక్యభీమేశ్వరుని ఆలయము పాకారములోను స్వామికి కళ్యాణమంటపము కట్టించి నాడు. (A D 1422) శాలివాహనశకవర్షంబులు ౧౩౪౪ నేటి శుభకృతు సం॥ర పుష్య శు ౧౫ ఆదివారమునాడు మంత్రప్రగడ సూరన్న గారు శ్రీమత్కుమారా రామ చాళుక్యభీమేశ్వరదేవర వగరి ప్రధమావరణమునకు తూర్పు కిందివాకిటను శిలా స్తంభము తో మంటపము కట్టించినారు. ఆ స్తంభముపైన నే శాసనము వ్రాయించినాడు.

(A D 1424) శకవర్షంబులు ౧౩౪౫ అగు నేటికోర్కె సం॥ గురువండున చతుర్థాన్వయ ధైర్యముంటి దేవరయ కొమారుడు పోలసింగు అనేతయన శ్రీమత్కూమారాచు చాళుక్యభీమేశ్వరుని నగరున కళ్యాణచంద్రేశ్వరమూర్తిని చేయించి పత్తిచ్చ చేయించి బంగారు మొలంసూచేసిన ఘంట, కంచుదీపపుగంధము, యంతమట్టున్న, దీపారాధనకు నైయ్యసిమిత్తం గోవులున్న, పట్టుచీ, పల్లెమున, యంతపట్టున్న ఆనందార్ద్రస్థాయిగా ధర్మము నడవంగలందులకుగాను యిచ్చినాడు. గర్భగుడికి ఆగ్నేయభాగం చేదాస్తంభాన్కు శాసనం వ్రాయించినాడు. (A D 424) శాలివాహనశకవర్షంబులు ౧౩౨౬ అగు నేటి కోర్కె సం॥ కార్తీక శు ౧౫ లు మంత్రిపగడ సూరన్నగారు శ్రీకూమారారామచాళుక్యభీమేశ్వరుల నగరి తూర్పువాకిటను పైయంతస్తున యెనిమిది శిలాస్తంభముల మంటపము కట్టించినాడు. ఆఅంతస్తున శిలాస్తంభమునకు శాసనము వ్రాయించినారు. మరిన్ని శ్రీభీమేశ్వరునికి పుయ్యాలనున్న సమర్పించినాడు. (A D 1424) శాలివాహనశకవర్షములు ౧౩౪౬ అగు నేటి కోర్కె సం॥ మార్గశిర బ ౫ సోమవారంనాడు చిత్రపుభీమన్న మల్లన్న పుభయలున్న శ్రీభీమేశ్వరస్వామి పుపహారమునకు కాలోచితమూల్యం స్వామి నగరికియిచ్చి బియ్యం, సారచెరువులోపల పండుమున్న, కంచుపల్లెమున్న, కుడుమున్న దీపహారతిరాలమీద చమురు పాలు సెరుగుకుగాను మొదలుపున్న యంతపట్టున్న సమర్పణచేసి స్వామినగరికి వలయంపున్న చేదాస్తంభాన్కు శాసనం వ్రాయించినారు. (A D 1428) శాలివాహనశకవర్షంబులు ౧౩౪౮ అగు నేటి పరాభవ సం॥ మఖ బ ౧౧ గురువారమున మంత్రిపగడ సూరన్నగారు శ్రీభీమేశ్వరస్వామి నగరిలో ఆగ్నేయమూలస్థానమందున అమలనీలశిల చేత గౌరీవిగ్రహం జేయించి పత్తిచ్చ చేయించి ఆలయంయెదుటనే చేదారాతి స్తంభాన్కు శాసనము వ్రాయించినారు. (A D 1428) శకవర్షంబులు ౧౩౫౦ అగు నేటికీలక సం॥ రం ఆశ్వయుజ శు ౧౫ గురువారం సోమగ్రహా పుణ్యకాలమునందున భీమేశ్వరస్వామికి పూజచేసే విశ్వేశ్వర గురువులు తమకు అక్షయనుకృత మవునట్టుగాను భీమేశ్వరస్వామి ప్రాకారములోని మూలస్థానము సిద్ధేశ్వరునికి సువర్ణధనుకును పాత్రోపకరిజాల్కుస్వామి చందారాన్కు కాలోచితమూల్యము సమర్పణ జేయించి స్వామి ఆలయానికి ఆగ్నేయభాగమందు అటుకులమండపముయొక్క స్తంభాన్కు శాసనము వ్రాయించినారు. అప్పుడు కాటమరెడ్డి వేమరెడ్డిగారు కొమరగిరిరెడ్డిగారున్న ఆంధ్ర

శేఖంలాను యెక్కడ యెక్కడ కొండలపైన దుర్గములున్న అనేకముగా న్యాలకోట
లున్న కట్టించినవారు గనుక చాళుక్యభీమవరముకొత్తగం భాగమునందున. పావు
కోసెను దూరమునను కోటకట్టించేనిమిత్తమై బునాదమట్టి త్వచగాను పూర్వమందు
చాళుక్యభీమనగరము బాగా యున్నప్పుడు యాజ్ఞేశ్వరమందున పల్నాడునులు పరితిష్ఠ
చేసిన మహిషాసురమర్దని అనే శక్తివిగ్రహం దొరకినది. యిటీవల భీమనగరం పాడు
అయినది.

ఆభ్యం పూజాపునస్కారము పరామరేశలేక మన్నచేత కప్పబడివున్నది.
వేమారెడ్డి కొమరగిరి రెడ్డిగార్లు కోటయన్యాయమిత్తము నేల తొవ్వించివచ్చుకు ఆమహి
షాసురమర్దని అనే పరితిష్ఠ శిలామూలకమైనది కానుపించినందున ఆశిలావిగ్రహము వెల
పల్కితీసి ఆస్తవశమందు కోట కట్టించి ఆకోటకు దక్షిణభాగమునందు చెరువు తవ్వించి
ఆమహిషాసురమర్దని విగ్రహమును శ్యామలాదేవి అనే నామం నిష్కర్ణ చేసి ఆచెరువు
సమీపమునను ఆలయం నిర్మాణం చేయించి అక్కడ పరితిష్ఠ చేయించినారు. ఆకోటకు
దక్షిణభాగమునందు గామం నిర్మాణం చేయించి అందుకు శ్యామలకోట అని నామధేయం
చేసినారు. యందుకు దక్షిణం భాగమునందున్న మనుతీర్థం అనే స్థలంలో చెరువు
తవ్వించినారు. (AD 1434) శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౩౫౬ అగు నేటి
ఆనంద సం॥౧౧ పుష్య బ ౧౩ బుధవారంనాడు వృత్తిరాయణ మకరసంక్రాంతి నిమిత్తము
పను శ్రీమత్కురారామచాళుక్య భీమేశ్వరదేవరకు అల్లాడు భూపాలుని కొమారుడు
వేమారెడ్డిగారి దేవులు జయమల్ల, నానమ్మగార్లు తమకు నక్షయసుకృతిమానట్లుగాను
వీరారెడ్డిగారి ఆనతి క్రిమానను సమీపాన కుమారనది పశ్చిమాన నానాతోయాలపుష్ప
లఘుత్వాలతోట పట్టాడ త కి క్రియముగొని తోటబంటు జీతానుకున్న భీమేశ్వరుని
ఉపహారాలనున్న భీమేశ్వరునికి పుట్టెడుక్షేత్రము క్రియముగా కాలోచితమాల్యా
ముటం అం తోటబంటు జీతానుకు ఖ ౧ క్షేత్రమున్న యీపరికారంగా సమర్పణ
చేసినారు. రంగమంటపం మందర స్తంభాన్ను శాసనం వ్రాయించినారు. (AD
1442) శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౩౬౬ అగు నేటి రక్తాక్షి సం॥౧౧ ఫాల్గుణ బ ౧౦
లు మంత్రప్రగడ నూరయ్యగారు కుమారారామచాళుక్యభీమేశ్వరుని ఆలయములోను
పుత్తరవైపునను తాండవమహేశ్వరుడు అనే శిలామూర్తిని పరితిష్ఠ చేయించినారు.
శాలివాహనశకవరుషంబులు ౧౩౭౦ అగు నేటి విశ్వనసం॥౧౧ కార్తీక శు ౧౫ ఆదివారం

నాడు యీభీరువరాన్ను పుత్తగం కోసెడుమారానపున్న జల్లూరి గొన్నాన శ్రీసోమేశ్వరుని ఆలయముఖమండపాన్ని ఆవూరి యల్లడు తమతండ్రి భీమగొడుకున్న తల్లియరమ్మకున్న పుణ్యముగా నకశిలా స్తంభం చేయించినాడు. యిటువలనాత అదేవాలయం శిథిలమైపోయివుండగా స్తంభం తీసుకొనివచ్చి (సోన్నెంబరి మొదలి మొదలివీనాడు) భీమేశ్వరుని నందిమండపం అంతస్తు శిథిలమై వుండగాను ఆయంతస్తును జల్లూరి నుంచి తెచ్చిన స్తంభం వేసి కట్టించినాడు. ఆ స్తంభమీదనే శాసనం వుంది. AD (1450) శాలివాహనశక వరుషంబులు ౧౩౭౨ అగు నేటి ప్రమోదూత సం॥ మాఖ బ ౧౪ గురువారం శ్రీమత్తుమారామ భీమేశ్వర దేవర తిరుమట్టామా తెలొని దుగాళాంబిక దక్షిణపుదిక్కున పాపకామోభక్తుడు గుడి కట్టించి తమతల్లి అన్నయసాని పేరాను తమి తండ్రి భీమాభక్తుని పేరాను అనభీమలింగమును ప్రతిష్ఠ చేసి ఆదేవర వుపహారాన్ని పండుము చేసున్న ఆరగించే ప్లాడమున్న వుపహారాలమీద చల్లాచమురులను ఒక మొద వున్న సమర్పణ చేసినాడు.

(A D 1450) శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౩౭౨ అగు నేటి ప్రమోదూత సం॥ మాఖ బ ౧౪ గురువారమందు శివరాత్రి సూర్యగ్రహణ పుణ్యకాలమందు శ్రీమత్తుమారామ చాళుక్యభీమేశ్వర దేవరలకును అనభీమలింగమునకున్న కొటికలపూడి గంగయ్యాను, కాని పాప కామయ్యసానన్నయను తమకు సూరాజోన్మలచేతాను సదాశివునిచే తాను క్రియలబ్ధమైన బిక్కవోలిస్తలములను అగ్రహారము ఆయనకు వుపహారాన్ని సమర్పణచేసి భీమేశ్వరుని ఆలయముయొక్క ప్రధమపాళికారాన్ని దక్షిణద్వారంవెలపటి మండప స్తంభాన్ని శాసనము వాయించినారు. (A D 1458) శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౩౭౮ అగు నేటి బహుళావ్య సం॥ మాఖ బ ౧౪ గురు వారం శివరాత్రి సూర్యగ్రహణ పుణ్యకాలమందు శ్రీమత్తుమారామ చాళుక్య భీమలింగేశ్వరునకు క్లాండిన్యగోత్తొప్పవడైన కళింగపు మాచిరాజుకొడుకు వీరన్నగారు బిక్కవోలిస్తలములను అగ్రహారం పినవెండ్రొలొను, తమకు క్రియలబ్ధమైన చతుర్థాం శ్యము గృహారామసస్య తేత్రాలు కృభమున్న నిత్యనైవేద్యానకు సమర్పణచేసి లాభ పాళికారానకు దక్షిణద్వారం వెలపట శిలా స్తంభాన్ని శాసనం వాయించినారు.

(A D 1458) శాలివాహన శకవరుషంబులు ౧౩౭౮ అగు నేటి బహుళావ్య సంవత్సరం మాఖ బ ౧౪ గురువారం గజనతి గాయల్కు నుక్కత మైనట్టుగాను గజనతి

నారీభ్యక్తుడు లంఖిణి బైరవయ్యగారున్న గజపతివారి కోపకంఠపున్న బోగండి
గంగసాని, పుట్టెడుచేనున్న అడ్డెడు బియ్యపుపుపహం నుకున్న శ్రీమత్కుమారా
రామచాళుక్య భీమేశ్వరలింగానకు సర్వమాన్యముగా యిచ్చెను. (A D 1494)
తూర్పుద్వారం ఎదటి దిగువపున్న శాసనం శా||౪|| ౧౮౯౬ అగు నేటి ఆనందసం||
పుష్య శు ౧౦ హేమవారం పాలూరి వీరమనాయుడి కొమారుడు యర్రమనాయనిం
గారు తమతల్లి పోతాంబకున్న తండ్రికిన్ని నుకృతమానట్టుగా యేలానది వద్దనుండి
యెలుతు ర్తినది తప్పించి గోనేడపాలిమేరలోగా తెచ్చి గురుగెడ్డకుకలిపి యీధగ్ధం
శ్రీమత్కుమారారామ చాళుక్య భీమేశ్వరస్వామికి అర్పితం చేసినారు. యిందుకుగర్భ
గుడి ద్వారంముందటిస్థంభానకు శాసనంవ్రాయించినారు. కపిలేశ్వరగజపతికుమారుడైన
పురుషోత్తమగజపతి ఆంధ్ర కళింగ దేశాలు ప్రభుత్వంచేసినాడు. యియ్యకొమారు
డైన ప్రతాపరుద్రగజపతి యియన కళింగ ఆంధ్రదేశములు యేలతావుండి పశ్చిమరి
పుదయగిరి దుర్గంబోన గజపతివారితరువున తరుమల కోపరాయమహాపాత్రుణ్ణి వుంచిరి.
కొండవీటిదుర్గములోన ప్రతాపరుద్ర గజపతికొమారుడు వీరభద్రగజపతి, కొమారంపాల
వీరపాత్రుని కొమారుడు నరహరిదేవు శ్రీనాథరాజకొమారుడు లక్ష్మీపతిరాజు జన్యానం
కనుమాపాత్రుడు నుప్రపాల చంద్రమహాపాత్రుడు పూసపాటిరాచిరాజు రాచూరి
యల్లమ్యును పుద్దండఖానుడు వీరు తగిన సైన్యంతో వుండిరి. కళింగ దేశం ప్రభుత్వంచేస్తూ
పున్న ప్రతాపరుద్రగజపతి కటకపురియందు సింహాసనస్థుడై ప్రభుత్వము చేస్తూయుం
డేవాడు. త్రిలింగమధ్యస్థమై వుండే ఆంధ్రదేశమందు అఖండగాతమిమహానదికి పూర్వ
భాగమునందు వుండే పోలునాడు, కాకినాడు, శలపాకనాడు యీమూడునాడులున్నా
వంటిపిల్లినారు రుజువులో పోకపోయినందున వారిజమితీసివేసి చీట్టిడువారు అనే
వెలమవారి సదరహిమూడునాడులున్న జమీనులు యెచ్చినాడు! పశ్చిమరాజ్యమందు
విద్యానగరపట్టణమందు నరపతిరాయసింహాసనానకు అధిపతులైన శ్రీమన్మహారాజాధి
రాజరాజపరమేశ్వర శ్రీవీరప్రతాపవీర కృష్ణదేవరాయమహారాయలు సైన్యముతో
తర్లి పోయి పుదయగిరి దుర్గమును హరించి, దుర్గముమీద వున్న
తిరుమలరాయ మహాపాత్రునింబట్టుకుని అక్కడనుంచి
సైన్యంతోకూడా కదిలివచ్చి వినుకొండ, బెల్లంకొండ, నాగార్జునకొండ, అద్దంకి, అమ్మన
బోలు, తంగేడు, క్యాతవరం, మొదలైన గిరిదుర్గస్థధుర్గాలు హరించి, కొండవీటికి

విచ్చేసి దుర్గంమట్టి దారినడచెప్పరాలు పెట్టించి, దుర్గం లగ్గులుపిడిపించి అందుమీద
 వున్న పాత్యసామంతులను మన్నెవారికి జీవగాహముగా పట్టుకొని, వారికి ఆభయదాన
 ములుయిచ్చి, అక్కడనుంచి విద్యానగరముకు విజయంచేసి (A D 1515) శాలివాహన
 శకవర్షంబులు ౧౮౬౮ అగు నేటి యువనామసంవత్సరమునందు కళింగదేశము జయించ
 నలెనని విచ్చేసి, కర్నాటక దేశమునడచి, జమ్మిలోయబడి, కోననుంచి కొఠాంమార్తా
 నను, పొట్నూరినుండి వడ్డాది మాడుగులనాదంచి, కటకముమీద మేహముచేసి, ప్రతా
 పరుద్రగజపతితో యుద్ధముచేయ గాను గజపతి కటక పురపడిచి పరారయి లేచిపోయి
 తరువాతను సలహాఅయి నరపతికృష్ణరాయలుకు తనకొమార్తెను యిచ్చినాడు. అంతట
 నరపతికృష్ణరాయలు వారు అరిగి విద్యానగరముకు లేచిపోయిరి. కాకినాడు, పోలునాడు,
 శిలపాప, యామాడునాడులున్న చుట్టుటివారికి జమీదారీ నడుస్తూవుండెనది. యీ
 ప్రకారం జరుగుతూవుండగా అందులో రావువారు అనే కొందరని పశ్చిమరాజ్య
 మందు బెజవాడదగ్గర పూసవాటి మాధవవర్మ అనేరాజు సహించలేక, వారితో యుద్ధ
 ముచేసి పడావులయిన్ని వార్షికల, గానుగలు ఆడించి, చంపించినాడు! వారియొక్క
 స్త్రీలు కొందరు గర్భిణీలు అయివుండగ గర్భములుసహా ఛేదించి మొగళిశువు అనే నిమి
 త్తం సహారేకుండా కొట్టవేసినారు! ఆసమయంలో రావు సింగమనాయుడు అనేఆయన
 భార్య గర్భిణి అయివుండి పఖ బాహ్యుణియింట జొచ్చివుండగా మాధవవర్మ సైన్యం
 వచ్చి ఆబాహ్యుణియింట చుట్టుకున్నది! తత్కాలమందు ఆబాహ్యుణుడు ఆచిన్నది తన
 కొమార్తెఅని ఆచిన్నదానిని పాణాసంరక్షణముచేసి కావాడుతూవుండెను. తరువాత
 ఆచిన్నదానికి కొవారుడు కలిగెను. ఆచిన్నవానికి అనుపోతనాయుడు అని పేరుబెట్టె
 వెలమవారి చిన్నవాడని ప్రకటన కాకుండా ఆబాహ్యుణుడు సంరక్షణచేసి పెండ్లిసహా
 చేసెను! తరువాత ఆ అనుపోతనాయుడ్కి కుటుంబ సంరక్షణార్థమే రేచడుఅనే ఒక
 మాలవాడ్కి దగ్గరితీసి వార్షిక పాలికాపుతనంపుతమకొని కృషి చేసుకుంటూ అందువల్ల
 జీవనం జరిగించుకుంటూ యుండెవాడు. తరువాతను ఆ అనుపోతనాయుడ్కి సింగమ
 నాయుడు, మాధవనాయుడు అనే యిద్దరు కొమాళ్లు గలిగిరి. పఖనాటికాలమందు
 అనుపోతనాయుడు పొలములో రేచడ నే పాలికాపువాడిచేత దున్నిస్తూవుండగా నాగటి
 కొనకు ధననిక్షేపంచేసివున్న కాంగుయొక్క గొండెంతిగిలి ధ్వనివిననైనది! అనుపోత
 నాయుడు తప్పించి దున్నుమని చెప్పినాడు అంతటా త్రి ధవలక్ష్మి అనుపోతనాయుడికి

స్వప్నమందు కనబడి నీకులభ్యం కావలెనని నేను సిద్ధమై కనపడియుండగా నీవు పరి
హరించువలసినదేమి ? నీపెద్దకొమారుణ్ణి బలియిస్తే ఐపుఅవుతానని చెప్పినదట !
అందుకు అనుకూలించక అనపోతనాయుడు వూరకే వుండెను. మరునాడు రేచడనే
పాలికాపువాడు అనపోతనాయణ్ణి రహస్యంగా పిలిచి నన్నటిరోజు దున్నుతూవుండగా
గోలెం చప్పుడాయెను. తద్వించరైతిరి యేమని అడుగుదే తవ్వుదామని ఆరతివేళ
ఆరేచడిచేత గోలెంతవ్వించి అక్కడ వాణ్ణి శిరస్సుచేదించి బలియిచ్చి ఆధనం అన
పోతనాయుడు సంగ్రహించుకొనెను. అక్కడికి యింకా పశ్చిమరాజ్యమందు
కొమాళ్లు భార్యతో కూడా లేచిపోయి, సైన్యమును గూర్చుకొని తరుగావచ్చి పూసపాటి
మాధవనర్మతో యుద్ధముచేసి మాధవవర్మను జయించి ప్రతిష్ఠాకొఱకు ఆయుధభూమి
రిణాగురిపెనట ! అది యేలాగంటే యుద్ధసంతోషం అయిన నాడు రెండురూముల
రతివేళ మనిషిపుణుకలొను పచెనమైన అన్నం రక్తముతోకలిపి వుంచి తాను శిర
న్నానం చేసి వస్త్రహీనముగా యుద్ధభూమికి అప్రదక్షణముగావచ్చి భూతబలిచెప్పి
యాయన్నం చేత తీసుకొని యుద్ధభూమిపైకి యెగరవేస్తూ వస్తే భూత ప్రేత పిశాచ
ప్రేరితములైన రణరంగమందలి నిర్దోషక శేబరములు లేచి బలివేసిన యన్నము అందుకొని
భక్షిస్తూనచ్చినట ! యాప్రకారం రణంకుడిపినందు ఆ అనపోతనాయుడికి జయలక్ష్మి
మిక్కిలి సహాయముగావుండేది ! కాని పాలికాపువాడైన రేచణ్ణి చంపించినందున
వాడియుక్క యాతిబాధ మిక్కిలి అవుతూఉచ్చేవేళకు తెలిసినంతలో, ఆరేచడు అవేళ
ముఖంగా చెప్పినక్రిమిం తనపేరు అనపోతనాయునివారు వంశపారంపర్యముగా గోత్ర
నిదేశశంచేసుకొని యీవంశమందు యెవరికిఅయినప్పటికి పురుషులకు వివాహంచేసుకొ
పాయ్యేసమయమునందు తనకు యిప్తమయ్యేలాగున జరిగిస్తే వీరికి తనయాతిబాధలు తప్పు
నని చెప్పిన నిమిత్తంచేత తదారభ్యం అదేప్రకారం నేటివరకు నడుచుకుంటుయున్నారు.
(అదే రేచర్ల గోత్రం కాబోలు) ఆయనకుమారుడు శింగమనాయుడు. యాయన సమస్త
విద్యలయందు సమస్త తంత్రములయందు విచక్షణులైనందున యాయనకు సర్వజ్ఞ సింగమ
నాయుడనెడీ వాడుక. యాయన పశ్చిమరాజ్యమందు మెతుకూ కైలాసకోట పొం
త్యమందు కొంత సీమ జాగీరు అనుభవస్తూ వుండేవారు. ఆయనవద్ద శ్రీనాగుడు అనే
ఘనకవి వుండెను. ఆయన నైషధంఖాశిఖండం మొదలైన కొన్ని సంస్కృతగ్రంథములు తె
లిగించినాడు. శ్రీమత్కుమారరామ చాళుక్యభీమేశ్వరస్వామివారి స్వస్తిశ్రీసర్వలోకా

శ్రీమత్ శ్రీవిష్ణువర్ధన గజపతిమహారాజులుంగారు యిచ్చిన గ్రామాలు చోడవరపు
 దిలాయితిలోను, భీమవరం, బోయ్నిపూడి, గొల్లమందల, వొల్లూరు, పల్నాటి గ్రామాదులు,
 చామర్ల కోట, కాపనరం, పుంఝూరు, కొప్పవరం, పుల్లెరు, కల్లెపల్లె కూడా పది గ్రామా
 దులు నిత్య నైవేద్యదీపారాధనలకు గాను యిచ్చినారు. యీ ప్రకారం తాటి ఆకులమీద
 వ్రాసినదాని పత్రము భీమేశ్వరస్వామి అర్చకుడు కొడమంచిలి పార్వతీశంకరపున్నది.
 యీ ప్రకారం జరుగుతూవుండగా అదే ప్రకారం యిటుతగ్వాళిను అనవేమారెడ్డిగారి
 నాడున్న జరిగినది. యిటుతరువాతను తురుష్కుల ప్రభుత్వములోను పల్నాటి
 దేశాధిపులు దుర్యోధనం అప్పనపాతులింగారు పఖ పుంఝూరు గ్రామంమట్టుకు భీమేశ్వ
 శ్వరునికి నడిపిస్తూవుండిరి. యీ అప్పనపాతుడు కొన్నాళ్లు పల్నాటికి యిజారాచేసి
 ప్రభుత్వం చేస్తూవుండెనూ. యిందుకు దాఖలా తాటియాను దానపత్రిం
 భీమేశ్వరస్వామి అర్చకుడు కొడమంచిలి పార్వతీశంకరపున్నది.
 ఆదానపత్రంలో ప్రమాదాత సంగతి వైశాఖ కు ౧౫ సోమవారం అని వ్రాసివున్నది.
 యింతేకాని శకం వ్రాసి వుండలేదు. యీ సర్వజ్ఞ సింగమనాయని వారిశమ్ములు మాధవ
 రావు. యీయన మహావైష్ణవభక్తిచే వుండి శ్రీరంగంలో శానాదినములు నివాసం
 చేసివుండిరి. కాంచీపట్టణమందు వరదరాజస్వామివారి ఆలయమున్న జంబుకేశ్వరుడల
 యీశ్వరుని ఆలయమున్నా ఒకటి ఒకటి అభిముఖముగా వున్నవి. గనుక వరదరాజు
 వాహనం మధ్యరంగంచాలు! మిగిలిన జంబుకేశ్వరుని ఆలయంపై పునకు వెళ్లితే శివభక్తులు
 అంతా కూడి హంగామాజరిగించేవారు. యీశ్వరుని వాహనము వరదరాజస్వామి ఆల
 యమువై పునకు మిగిలివస్తే విష్ణుభక్తులైనవారు యేకమై యీశ్వరుని వాహనంమీద
 హంగామా జరిగించేవారు. యీ ప్రకారంగా అన్యోన్యకలహము ప్రతిసంగతి వుత్సవము
 లలో జరుగుతూవుండేది. పుభయులు ఒకనాటికాలమందు వడంబడికలు చేసికొనిరి.
 యేమంటే విష్ణుభక్తుణ్ణి శివభక్తుణ్ణి యిద్దరకు అధిపతులైరి! యీవంశీకుడైన రావురంగారా
 యుడు యీయననాడు పూర్వంవీరిపూర్వుడైన సర్వజ్ఞ సింగమనాయుడు వారి నాడువారికి
 జాగీరు నడుస్తూవుండే మెతుకు కైలాసకోటలు ఢిల్లీతట్టున సరదార్లు ఆక్రమించుకొన్నం
 దున యీరంగారావు తురుష్కులతో లడాయిచేసి మెతుకూ కైలాసకోటలు సాధించి
 నాడు. ఆయనకొనూరుడు ధర్మారావు ఆయనకుమారుడు లత్సారావు వీరినాడు
 మెతుకు కైలాసకోటలు తిరుగా తురుష్కులు ఆక్రమించుకొనిరి. యీలత్సారాయనిం

గారికి సర్కారులు మాధవరావు వేనారావు అను ముగ్గురు కొమాళ్లు కలిగిరి. వీరు గోల
కొండ ప్రివేకించి తుర్కవారిని పున సరదారి చేస్తూవుండిరి. మాధవరాయనింగారికి
గుర్వారావు తెనుగురావు నారసింహరావు రంగశాయిరావు నలుగురు కొమాళ్లు
(1611-1672)వీరిలో తెనుగురావు గారు మలతాను అబ్దుల్ హుస్సేన్ కుదుంబ్బయ్యగారి
తాబేలోను రాజమహేంద్రవరపురకొరలో నల్లస్కరులతయినాయితో నాలుగుకేలమం
ది రాన్ బవతోటి రాజమహేంద్రవరములో వుంటూవుండిరి. యాయనకు అనపర్తి
గ్రామంవసతి నడుస్తూవుండిరి. యింట్కు ఆరూణిలో శిశుశాసనం వివరం యేమిటంటే
AD 1605 శాలివాహనశక ౧౫౨౭ అనునేటికి శిశువాను ౧౬౦౫ శా
ణకు ౧౫౬౫ అనపర్తి ప్రజలు తత్పూర్వమంగు దివాణమునకుయిచ్చే పెండ్లికట్టుము
అనే ఐదు అక్కరలేకుండా గ్రామస్తులకు సర్వమాన్యం చేసియిచ్చినారు. తెనుగురా
యనింగారికి, మాధవరావు, వెంకటపతిరావు, చిన్నారావు, చంద్రారావు, జగ్గారావు,
కృష్ణారావు, రంగశాయిరావు, యీఅరునొకరు కొమాళ్లు కలిగిరి. తెనుగురాయనింగారి
తమ్ములు నారసింహరాయనింగారికి చిన్నారావు, నీలాద్రీరావు, రామారావు, ముగ్గురు
కొమాళ్లు కలిగినారు. తెనుగురాయనింగారు కొన్నాళ్లు రాజమహేంద్రవరము పా
త్యమునవుండి తుర్కాణ్యంతరపున సరదారిపనిలోవుండి కొమాళ్ళను అందరి స్త్రీలను
లోవుంచి తాము శ్రీజగన్నాథకులవారిని నేవించగలందులకు శ్రీపురుషోత్తమకు విచ్చేసి
అక్కడ స్వస్థులుఅయినారు. యిక్కడ కాకినాడు, శిలపాక, పోలునాడు యీయాడు
పరగణాలున్నా చిత్తేడివారికి జమీందారీకింద జరుగుతూ వుండేది. కడి
యం ముతాకురు మెల్లవారు అనే వెలమవారు జరుగుతువుండెను. బెండపూడి, యిను
కపల్లి పరగణాలు రెండున్నా ప్రత్యేకముగా జమీందారీకింద జరుగుతూవుండేవి. తెను
గురాయనింగారి పెద్దకుమారుడైన మాధవరాయనింగారికి తెనుగురావు, జనార్దనరావు,
అనే యిద్దరుకుమాళ్లు కలిగిరి. చంద్రారాయనింగారికి మాధవరావు, నారసింహరావు
అనే యిద్దరుకుమాళ్లు కలిగిరి. తెనుగురాయనింగారి కుమాళ్లు నలుగురున్నా చిత్తేడి
వారి సంస్థానములోచేరిన చామర్లకోట గ్రామమున గోపాలస్వామిదేవాలయమువద్ద
లోగిలి కట్టుకొని అక్కడ నివాసంచేసుకుని వుండిరి. కడసారపుఅయ్య రంగశాయి అనే
ఆయన రెండువేలమందితో గోలకొండకుపోయి మలతాను (1611-1672) అబ్దుల్ హుస్సేన్
కుదుంబ్బయ్యగారి దగ్గర సరదారులో వుండెను. ఆయన చతురంగముయెత్తు బహు

మిక్కుగముగా మాచేనాట! అంగుచేత హాయిగా ప్రాణినప్పుడు అబ్దుల్ హసన్ కుడు
 వన్మలుకు గాను యెప్పుడు అయినా రంగశాయి రావు గారిని పిలిపించి చతురంగము మాన్తూ
 వుండేవారట! (1672-1688) యిదిగాక ఖిద్మత్ ములతో చేరిన నిమిత్తం నచ్చినప్పుడును
 రంగశాయి రాయుడు ఖానుమందు పనిలో మనోనించనలేకుండా పనిని స్వయంబునట.
 ఇందులన యాయనయంగు ఖానుమందు నిండా అనుగ్రహం గావుండెను. యిక్కడ స్థలం
 లో చిన్నేటివారి సంస్థానంతో చేరిన (పనికి పైకం బాతికను గురించి యేమి) రావుచం
 ద్రా రావు రావుజగ్గారాయనింగారు దరబాదులో చిన్నేటివారిని గురించి జామీనులు
 అవుతూ యీ ప్రకారం వుంటూముండగా రంగశాయి రాయుడు గోలకొండలో నుల
 తాను అబ్దుల్ హసన్ కుడు వన్మలుకు గారితోటి నకనాడు చతురంగబలం మాచేతే యె
 త్తుమాచేటంతలో ఆలస్యం అయినందున ఖానుమందులవరంచేసి యొకతెలిసేయక త్వరగా
 చూడమని చెప్పిరట! ఆమాట యాయనకు నిండా ఆయాసంతోచి తమరు ఖానుమందులు,
 మేము నపుకర్లము, మామర్యాదగడపలేక మీరు ఆతీరున శలవుయ్యడమేకాని యెగ
 తాళిచేసేటందుకు శక్తి యేమిచాలతుంది. ఆలాగని చెప్పి తత్కాలమందే ఆయాసము
 ఖంగా దేహం చాలించెనట! అంతట నవాబు బహునొచ్చుకొని యదార్థముగా విచా
 రించి పెద్దమనిషితనం హక్కువున్నది గనుక ఆయన అన్నగార్లయిన చంద్రా రావు, జగ్గా
 రావు గారికిని వుభయులను గోలకొండకు పిలుపించిరి. అదివరకు చిన్నేడువారు పైకం బాకి
 పడి పరగణాలు పాడుచేసివుండగా సదరవా కాకివాడు, శలపాక, పోల్నాడు పరగణా
 లు మూడున్నూ రావుచంద్రా రాయనింగారి పేరటికి జమీందారి మెకరరు చేయించి అం
 దులపేష్కర్లు యేటయేటా సరకారుకు చెల్లించుకుని పరగణాలు పొక్తుచేసుకొని యిదిగాక
 మవుంజే శామలకోట నామజరెగోవిందపాలెం గొల్లమందలపాడు వారిస్వకీయఖర్చునుగురించి
 మొఖాసాయిప్పించి నాలుగువేలరాణువకు ముజరా చెప్పి క్రమముగా అమలు పరవానా
 సబలుముద్రవేసినవి మొహరుదస్కతుతోటి సాదర నియచేయించి ఛోపుదారును డంకా
 ఘడియార్ల మొదలయిన బిరుదులున్నూ తగిన హల్లితులున్నూ యిప్పించి అంపించగా
 యీ వుభయులువచ్చి పితాపురంలో ప్రార్థవుకోట భద్రముచేసుకొని అక్కడ ప్రవేశ
 శించివుండి పగణాలు పొక్తుపరచుకున్నారు. శామలకోట ముజరాలుసహా మొఖాస
 కింద అనుభవిస్తూవున్నారు. చంద్రా రాయనింగారు మవుంజే సర్పనరంలో కొంతభూమి
 ఖండికే యేర్పరచి గట్టకు జగన్నాథాచార్యులు అనే శ్రీవైష్ణవులుకు అగ్రహారంయిచ్చి

వుండు గాను ఆయన ఆభూమివృత్తులు యిరువై యొకటి యేర్పడి శ్రీభావనారాయణ స్వామి దేవాలయం యొద్దట శ్రీవైష్ణవ ఆగ్రహారం చేసినారు. పగ్గనమంల వీరికి పరగణాలు యిచ్చేటప్పుడు యీ పరగణాలు పాడుపాయి మారిదాఖలు అయివుండెను. గనుక యేలేరునచ్చేనీరు కిందిారు శీమకుఆరురోజులున్న పదిరోజులు పొల్నాటిపరగణా కున్నా యీ ప్రకారం నీరుపారింజేలాగున నులతాను అబ్దుల్ హస్సన్ కునుమ్మలను గారినిద్ద నిర్ణయమైనది, (1671—79) చంద్రారాయనింగారి తరువాతను జగ్గారాయ నింగారు ప్రభుత్వంచేస్తూయుండి కనుబా పితాపురానకు దక్షిణభాగమందు మామిడి చెట్లు మొదలయిన వనం వేయించినారు. యీయన అన్నియ్యగారయిన నారసింహ్వ రావుగారికొమాళ్ళు నీలావేరిరాయనింగారు పొసల్లక్కర్లతో గారితోడుగా (1649— 1688) పెద్దాపురంనచ్చినందున నారసింహరాయనింగారికి సత్సవాయ తిమ్మరాజుగారు సుర్యోక్తలు బహుమానంచేయబోతే అక్కరలేదు అని నారసింహరాయనింగారు తమకున్నా రె పితాపురంలో వుంటారున్నా ఆమెకు పనుపుకుంకమకింద శాశ్వతం జరిగే లాగు నిర్వాహకంచాయవలసినదని చెప్పిన విశ్వాసం మనస్సుయందువుంచి సెదతిమ్మ రాజుగారు చాళుక్య భీమనరంగ్రామము పనుపునిమిత్తం కుంకమకై రమణయ్యగారికి యిచ్చినారుగనుక అనిన్ని పితాపురం తాలూకాకింద కలిసినది. అదివరకు బెండపూడి పరగణా యినుకపల్లిపరగణా రెండు అలాయిదా కనుబా బెండపూడికింద జరుగుతూ వుండేది. జమీదార్ల రుజువులోరు నందుచాత పల్లక్కరులు బెండపూడి యినుకపల్లిపర గణాలు అనూంతం చేసుకొని అమానిమీద బందుబస్తులో రాకవున్నందుచాత పితాపు రంతాలూకామీద దాఖలు చ్చాయబోతే ఆపరగణాలు రెండున్నా పాడులోవున్నది గనుక నష్టమువస్తుందని రావువారు రెండుపరగణాలు తమరు భరించలేకుంటే యినుకపర గణా వత్సనాయవారికింద దాఖలుచేసి బెండపూడి పితాపురం తాలూకాలో లిపి నారు. ఆలాగుననే దరిమిలాను చల్లపల్లి చెల్లూరుముతాలు కలిసినవి. మాధవయనింగారి తరువాతను వీరితమ్ములు నారసింహ్వరాయనింగారు ప్రభుత్వంచేసారు. అటు పిమ్మట నారసింహ్వరాయనింగారు కొంతాళ్ళు కొంచెందినములు ప్రభుత్వంచేసి స్వర్గస్థు లయినారు. తరువాత రాయనింగారి కొమాళ్ళు వెంకటకృష్ణారాయనింగారికి (1728— 1759) పట్టాభిషిక్తులయిరి. యీ వెంకటకృష్ణారాయనింగారు సరకారు అధికారం లేకుండా అల్లరి ప్రభుత్వంచేస్తూవుండిరి. అంతట యీకాణ్యం గోలకొండనుంచి అజీ

హుస్సే అనే నేనాపతి (సల్లస్కరుడు) యేలూరు, రాజమహేంద్రవరం, కలింగరాజ్యములకు వెళ్ళుచుండగా యేలూరునగరముచే తిరుగకొట్టె. అతనికి మొగలతుర్తి సమస్తానకు లయిన కలిసిండి రామరాజు అనే ఆయననున్నా ఉభయలూ ఆజీ హుస్సేనతోటి రెండుమాడు ఆదర్తులు యుద్ధంచేసి అంతట నిర్వశక గోదావరికి యంతల పెద్దాపుర సంస్తానం పశ్చిమత్వం చేస్తూవున్న పశ్చిమాను రాగమ్మగారినిన్ని పితాపురంతాలూకా పశ్చిమత్వం చేస్తూవున్న రావువెంకటకృష్ణారాయనింగారినిన్ని ఉభయలను కుమ్మకుచేను కొని ఆజీ హుస్సేను అనే నేనాపతిని గోరంగరి యంతలకు రాకుండా కొట్టినతెని ఆలోచనచేసి వున్నంతట సల్లస్కరుడు రాజమహేంద్రవరంకువచ్చెను. అంతట రాజు రాజు నుబ్బన్నగారు పశ్చిమాను రాగమ్మగారి పక్షమునంచి కొంత సైన్యము (1454-55) కుతీసుకొని ఆనందసంవత్సరములోను రెండు ఆదర్తులు ఆజీహుస్సేనతో లడాయిచేసి నిఖాయించలేక రామరాజు, నుబ్బన్న వీరువుభయులున్నా పితాపురం ప్రవేశించిరి. సల్లస్కరుడు పెద్దాపురానకు పశ్చిమవై పునవచ్చి దిగివుండి రాగమ్మగారికి రాయభారం అంపించి మీది పాఠీసంస్తానం వున్నది. ధర్మరాజులు వున్నారు. మీ సంస్తానం మీకు స్థిరపరచేటందుకు మాకు యేమి తేడాయున్నది. ధర్మదేవత మీకు స్థిరపరచియున్నది. అది మీసంస్తానం. మీదీవున్నదిగాని మరవకటికాదు. మీకొమాళ్ళను అంపిస్తే దర్శనంచేసుకొని వారికి సమస్తానం స్థిరపఱచి నేను లేచి వెళ్ళుతూయా న్నామని మర్మంచేసి రాయభారం అంపిస్తే అనకూలించి రాగమ్మ తన కొమాళ్ళయిన తిమ్మరాజు, బలభద్రరాజు యిద్దరు ముగ్గురుమనుష్యులతోటట్టు అంపించగా ఆవుభయులున్నా డేరాలవద్దనే ఆజీహుస్సేను పట్టుకొని నూనెకాపించి జొన్న వెన్నులతో వీపు మీద కొట్టించి చంపించినాడు. యావర్తమానం నగరులోనికి తెలసి చల్లాపెద్ది అనే నేనాపతి రాజుగారి ఆడంగులను అందరిని యిండ్లలోవుంచి చిచ్చు అంటించినాడు. రాగమ్మగారు మొదలయిన స్త్రీలు అంతా సమాప్తి అయిరి. తిమ్మరాజుగారి కొమారుడు జగపతిరాజు యాడాదిశిశువు అయివుండగా ఆశిశువును ఒక బ్రాహ్మణునిపి చేతికి యిచ్చి విజయగంగలో విజయరామరాజుగారి ఆధీనంచాయమని అంపించగానే చేబోలు మార్గ తీసుకువెళ్లిరి. అంతట రావు వెంకటకృష్ణారాయనింగారు తమకు సన్నిహితజాతియైన రామచన్నగారిని వెంటబెట్టుకొని రామరాజు నుబ్బన్నగార్లు సహా అల్లరిపనిచేయడానకు పట్టపర్లివన్యాయకు (A D) 1554—60 త్తచిహ్నయిరి.

ఆనందసంవత్సరంలోను తోటపల్లిపెళ్లిజనం అంతా మన్యపుసంకటాలచాత హాశమై
పోయిరి. వెంకటకృష్ణగారయనింగారున్నా అక్కడనే దేశం చాలించినారు. అంతట
రావు బుచ్చన్న గారు కొంతమందిని ఖూర్చుకొని దేశంమీద షితురీచాయడానకు A D
1555న ముగ్గురుడుతూవుండగా అంతటబుచ్చన్న గారిని ఆజీహు స్నేహపిరాపురంలో చేత్తు స
సంవత్సరంగా పట్టుకొని తల కొట్టించి వేసినారు. ఆజీహు స్నేహు కొమారుడయిన నూరిన్
హుస్సేనుఖాను తనతండ్రియైన ఆజీహు స్నేహు తన కేరిట ఆజ్ఞయిచ్చి వత్సనాను తిమ్మ
రాజు బలబద్రీరాజుగారిని పిలిపించి బలాత్కారంగా చంపించినాడని యీర్ష్యచేత
ఆజీహు స్నేహును బలవంతంగా మెడమీదకాళ్లు వేసి తొక్కించి చంపించిచినాడు. యీ
వర్తమానం గోలకొండకు వ్రాసినంతలో నూర్దిహుస్సేనుఖానుడు చేసినకార్యం మంస్సేదే
అని యాయనకు రాజమహేంద్రవరం కళింగసర్కారుకూడా అధికారయిచ్చి పరవానా
అంపించిరి. ఆప్రకారం నూరుద్దాహుస్సేనుఖానుడు పాంజాతోకూడా కళింగమీదకు
మారానుచేసి పెద్దాపురపురపు సమస్తానం జప్తి. అనూనీలోవుంచి తిమ్మరాజుగారి
కొమారుడైన జగపతిరాజుగారిని విజయనగరం తీసుకువెళ్లకుండా అటకాపుచేయించి
తన లమ్మరులోనే నిఖ సరదారుని జమ్మనబైదుగా వుంపించి తాను కళింగకు పోతూ
వుండగా చేబోలియందకి వెళ్లేవేళకు రాజా పూసపాటి విజయరామరాజుగారు నల్లబైకేల
పాంజాతో యేనుటించి చేబోలింద సల్లక్కరుడితో లడాయించేసిరి. లడాయిలో
నూరుద్దిహుస్సేనుఖానుడు అంభారలోవుండగా విజయరామరాజువారితరపు అనకాపల్లి
బోయాయి అనేపాంజా రెండువేలమంది పూరుద్దిహుస్సేనుఖానుని అంబారీమట్టుకొని
అంబారీతాళ్లు తెగబాడిచి నవాబునుపట్టుకొని తలకొనినారు. విజయరామరాజుగారు
మత్సరాయి జగపతిరాజుగారిని నావాలాచేసుకొనివున్న సల్లక్కరునితాలూకు సరదారు
నికి బహుమానంచేయించి ఆచిన్నవాణ్ని విజయనగరం వెంటబెట్టుకొని వెళ్లి తమఅన్న
కొమార్తైన ఆనందగజపతిగారితోకూడా యుండిరి. బుచ్చన్నగారిని తలకొట్టినతర్వాత
ఆయనకొమార్లు చినమాధవరాయనింగారు ప్రభుత్వంచేసిరి. యాయనకొమార్లు పెద
మహీపతిరావు యాయన బాల్యలయివుండగా బుచ్చన్నగారి అన్నఅయిన వరసన్న
కొమార్లు నీలాద్రినాయనింగారు వ్యవహారదతులైవుండిరి. యాయుభయ
పిరాపురపుకోట విడిచిపెట్టి చామర్లకోటలో రాజాచేసుకొని వుండిరి. విత్రిభాను
రాజులంగారు

A.D. 1582-1643 సంవత్సరమును పూసపాటి ఆనందగజపతి

సైన్యముతోవచ్చి చామర్లకోట కోటమీదపోట్లాడగా మహీపతిరాజునింగారు
 నీలాద్రిరాయనింగారు వుభయులు కోటలోవుండి కాకినాడ జగన్నాథపురంబోవున్న
 వారు మందుకుండు విస్తానముగా కుమ్మకుచ్చేస్తూ వచ్చిరి గమిక గజపతిరాజుగారికి
 లొంగక జనాబుయిచ్చి పోట్లాడిరి. అక్కడికి కోట సాధ్యంబోకి ర కపోయినందున
 చాలా విలంబము అయినదిగనకనున్నా ఆప్పుడు గజపతివారు రావువారికి సలహాచేసి
 నది యేమి అంటే మహీపతివారునింగారు, నీలాద్రిరాయనింగారు, ఉభయులున్నా
 గజపతిగారికి కుమ్మకుచ్చే గావచ్చిన యింగిలీజుబహదరువారికి కోటవేయకొనే నిమిత్తం
 చామర్లకోట కోటఖాళీచేసి రావుదొంగలు పీతాపురంకోటలో ప్రవేశించేలాగున్నా
 రావువారికి తాలూకా పన్నెండుజేలంగహాలు గామీదులు మొఖాహాయిచ్చేలాగున్నా
 తాలూకాచేరీజుకు నూటికి అయిదుంగహాలవొ॥ తేరియిచ్చేలాగున్నా యిదిగాక తాలూ
 కాలో వెలనుద్దొరలు నంటర్లు యెనిరు న్యనసాయంచేనుకున్నా కావలసినంతభూములు
 యిచ్చి పండినపంటలకు సంగోరుభాగములు యిచ్చేలాగున్నా గజపతిగారిశాసన
 న్యవహారములు తాలూకాలో నూవరీతుచేనుకొనేలాగున్నా యీప్రకారం సలహా
 యేర్పరచి గజపతివారిమీద అరిగి కుంభిణీవారు అగాధీ బోయి జగ్గంపేటలో నిల్చి
 వుండగా కుంభిణీవారిని గజపతి సమాధానంచేసి తెచ్చి వారికోడి చామర్లకోట కోట
 బురుజుమీదవేయించి గజపతిగారు పెద్దాపురం ప్రవేశించి ఆహారానను నల్లచెరువు
 దగ్గరకుబోయి పాంజుతోకూడ నిగివుండి వస్సవాయి జగపతిరాజుగారితో కలుసుకోవల
 సినది అని సలహార్తుచూనం పంపించి బహునమ్మకం అగు పఱవినందుచేత జగపతి
 రాజుగారు ఆనుమోదించి గజపతివారికోటలో బోగముతట ప్రయత్నంచేసి పదివేల
 పాంజుతోకూడా కలుసుకోగలంనుటకు గజపతికి యెగుట యెగ్గిచెర్వుసామీప్యానకు
 రాజు సహానీవ్వేవేళకు గజపతిగారు కృత్తిమించేసి పంచరశీఢిరంగులలో నేగులు
 వగయరా బాగుతయారుచేయించి వుంచి జగపతిరాజుగారు సామీప్యాకు వచ్చిన
 గొర్రె ఫిరంగులు బారుచేయించి అగాధు నేయించినందు దండు భిన్నాభిన్నంకాగా
 వారియ జగపతిరాజుగారు పాలకీడచి కోటలోగురార్ని సవాహుఅయి యెకాయెకీరి
 కోటలో ప్రవేశించి జగపతి గుసాకిమండు పరపించి స్త్రీలతోకూడా చిచ్చుకాల్పుకొన
 డానికి శిథిలముగా అంతట గజపతిరావుగారు వచ్చి కోటలోప్రవేశించి సలహానడి
 పించినవారు మి చచ్చిపోవలసిన నిమిత్తంలేదు జగపతిరాజుగారి కొమార్తెన

తెన్నురాజుగారినిన్ని తాలూకానున్నా అప్పగించేసి జగపతిరాజుగారు మనస్సువచ్చిన
 స్థలావకు అక్కడనైనా చేదిపొమ్మని యాహుటలు జరిగించినంతట జగపతిరాజుగారు
 జగపతిరాజుగారిని నమ్మితేక గజపతిరాజుగారి తాలూకు పన్నెండువేల పాంజుకు సర
 వారులయ్యిన యిద్దరు తగిన పెద్దచునుమ్యలు వారిపాంజుతో కూడావచ్చి తచ్చును గోదా
 వుగడిచి వెళ్లేవ్యంతము రాజమహేంద్రవరం ఆనల్లి సుఖంగా అంపించేలాగున
 అనేనా నాయకుల అభయహస్తం పుచ్చుకునినగున వారు సరదార్లు వుభయమున్నూ
 పాంజుతో కూడా వచ్చి జగపతిరాజుగారిని రాజమహేంద్రవరమువద్ద గోదావరి
 దాటించి ఆరికి సుఖంగా అంపించినారు. ఆనందగజపతిగారు పెద్దాపురంతాలూకా
 బందుబస్తుచేయగలందులకు వారి తంపువారిని వ్యవహారస్తులను మొకరియిచ్చేసి గజపతిగారు
 రాజమహేంద్రవరము లేచి వెళ్లినారు. అంతట కాకినాడ జగన్నాథపురం లేవున
 పరానుల వారిది వఖవాడవచ్చి వుండగా చామర్లకోట కోటలోవున్న రావు
 నీలాద్రీరాయనింగారు పశండువారి ముఖాంతముగా పరానులవారికి సలహాడిసింది
 వారికి నాలుగులక్షల రూపాయలు యిచ్చేలాగున పప్పుకొని అప్పుడు లక్షరూపా
 యాలుయిచ్చి వారిని వాడవిగి నామమీదవచ్చి చామర్లకోటకువచ్చి తానాచేను
 కొమ్మని వాడమీదనుంచి దింపి తీసుకువచ్చి యిన్నూరుమందిని తీసుకొనివచ్చి
 బానూటికి నిల్చినారు అంతట రావు నీలాద్రీరాయనింగారు వాస్తవించివారింది యీ
 సమయములో కార్యము నిభావు అయ్యేలాగున తోడలేమా యిప్పటికి తిరిగి చామర్ల
 కోట వెళ్లుదామని చెప్పితే పశ్వవాయి జగపతిరాజుగారు అనుకూలించక వచ్చినవారము
 రానేవచ్చినారము తిరిగి వెళ్లవలసినదియేమి వ్రాజకతనని అయిదారునందలముంతో
 వడచి గజపతిరాజుగారి పాంజుమీద యుద్ధం ఆరంభించేసినారు. కొంత కేళయద్దం
 కొయినతరువాతను పత్నవాయి జగపతిరాజుగారు యుద్ధమును ముపాకినందుకొని కేవా
 చాలిందినారు. రావు నీలాద్రీరాయనింగారు పరారియి తిరిగి చామర్లకోటకువచ్చి
 అక్కడనిలువక చిన్నబొట్టెలను వెంటబెట్టుకొని జూపలెనాది పనిస్తానంగా రాళ్ళ
 పురం లేచివెళ్లినారు. అంతట గజపతిరాజుగారు వుండూరువద్ద దేరాలువేయి కోట
 అక్కడనిలిచి రావు నీలాద్రీరాయనింగారుచామర్లకోటాడిచి లేచి వెళ్లినాడు. ఇది
 ఖాలీగావున్నదిన్నీ అని వర్తమానం తెలిసి అక్కడను వుండి గజపతిరాజుగారు
 చామర్లకోటవచ్చి కోటలో ముఖ్యోద్యోగివారి కొడిముత్తించి

వారిని విడిచివెయ్యగా తిరుగా కాకినాడు బోయి తిరిగి వాడమిదకు బోయిరి. గజ
 పతివారు చామర్లకోటనుంచి రాజమహేంద్రవరం పాంజుతోకూడా పర్యవేశించివుండి
 తిరిగి సోటకం కనుపించి అక్కడనే దేహం చాలించినారూ. తరువాత రావు
 మహీపతి రాయనింగారున్న నీలాద్రిరాయనింగారున్న వుభయులు చిన్నబొట్టలతో
 సహా నాలుగువేలపాంజులతోవచ్చి పితాపురపుకోటలో పర్యవేశించిరి. అంతట గో
 కొండనుంచి వవాబు ఆమీను నిజాముల్లిఖాను బహదరు వారు
 వచ్చి రాజమహేంద్రపు గోదానరి అంతట కొవ్వూరితోటలో పర్యవేశించివుండి
 అప్పుడు పూసపాటి విజయరామరాజుగారి భార్య చంద్రమ్మగారువచ్చి ఎక్కిళ్ల
 నిజాముల్లిఖానుగారి భేటీకి అంప్పించగా నిజాముల్లిఖానునివారు చంద్రయ్యగారికి సత్క
 మానం అంప్పించినలాగు మీకు సన్నిహితజ్ఞాతులైనవారు యెన్నరెవా వుంటే పట్టించి
 వాణ్ని మీమనసువచ్చినవారిని తీసుకువచ్చి సమస్తానముకు కాయం చేసుకుంటే మేము
 మీ ఆప్రకారం నియమించి వెళ్ళుతున్నామని చెప్పిరి. అందుమీద పూసపాటి
 చంద్రయ్యగారు తమకు జ్ఞాతీఅయిన పూసపాటివారి చిన్నవాణ్ని విజయరామరాజు
 కనే ఆయనను తెచ్చి సమస్తానమునకు కాయం చేసుకొనిరి. గనుక ఆయనకు నిజాముల్లి
 గారునినాగుస్తలం భాయంచేసి అప్పుడు AD 1797 పితాపురంతాలూకా రావు పెదమహీ
 తిరాయనింగారికిన్న పెద్దాపురంతాలూకా వత్సవాయ తమ్మ రాజుగారికిన్న కాయంచేసి
 రికి నోటతులు యిచ్చి వీరిచేత కానుకలు పుచ్చుకొని తిరిగి గోలగొండకువెళ్లి తాటిపాక
 మలో నగరాన్నివెళ్లి అక్కడ బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణ చేయించి అక్కడనుంచి
 వ్రూనకు తేచివెళ్లినారు. రావుకొమార పెదమహీపతిరాయనింగారు పితాపురపు
 కోటలో రాజర్కము చేస్తూవుండిరి. నీలాద్రిరాయనింగారు వ్యవహారదీక్షులై వుండిరి.
 దమహీపతిరాయనింగారి భావమరది ఆయిన చింతపట్ల రామారాయనింగారి పోద్యలం
 కను నీలాద్రిరాయనింగారి. యందు వ్యవహారము మోతాదు తప్పించి ఆయనను పర్యే
 యగా వుంచితేకొని క్రమేణా తాలూకాకు భాగస్వామిని అని వాడూ తనకు రావతి
 రగలడని నీలాద్రిరాయనింగారికి వ్యవహారమును గురించి సమ్మకం తప్పించి ఆయన
 నుంచి ఆయతభావం అగవడుస్తూ వచ్చినందున నీలాద్రిరాయనింగారు తీరించి
 వచ్చి పితాపురపుకోటలో పర్యవేశించి తాలూకా సగంవత్తున వంతుకోవలెను
 తప్పించేసి రావారం. పంపిస్తూన్నే పెదమహీపతిరాయనింగారు మాకు

తాలూకా దఖలు నిమిత్తం తేదని చెప్పిరి. స్థలంబోవున్న పెంటర్లు కలమదొరలు కొందరు పెదమహీపతి రాయనింగారిపట్టు అయినారు. చిత్రాడ రావుపాపయ్య సూరయ్య గారున్నా. నీలాద్రి రాయనింగారిపట్టు అయివుండిరి. యీపకారముగా వుభయపక్షములు గావున్న సరదార్లను మధ్యమధ్య తారసమైనప్పుడు యుద్ధము చేసి తిరిగి వొళిలిపోతూవుండేవారు. యీపకారముగా అయిదు ఆరునెలలు జరిగెడి. అంతట నీలాద్రి రాయనింగారికిన్చి వారితాలూకు జనానాకున్నా రసదు లేకవున్న యిబ్బందిచాతను వీరిద్దరివుండే సరదార్లు రావుపాపయ్యగారూ సూరయ్యగారు వుభయములు యిన్నాటమందిని వెంటబెట్టుకొనివెళ్ళి పితాపురంతాలూకాలో కొన్ని గ్రామములున్న బందెపట్టుగాచరావోరా పట్టిదోచి భోజనసామగ్రితెచ్చి దోమాడదగ్గర దాచి పెట్టి అక్కడతెట్లు కాపుచేసుకొని వుండగా యీసరదార్లను వుభయములను కొట్టివేస్తే నీలాద్రి రాయనింగారికి శానాజలం తీసిపోతున్నదని చింతపట్ల రామారాయనింగారు బోధించి ఆమాటలు విశ్వసించి పెదమహీపతి రాయనింగారున్నా ఆరుసార్లుమందిన్ని మందుగుండుసరంజామునోకూడా దోచుకోవడానకు వెళ్లి దోమాడతెట్లుమీద లదాయి శాయిగా రావు పాపయ్యగారూ సూరయ్యగారున్నా వుభయములు యుద్ధభూమిని వుండగా యిద్దరికి తుపాకీగుండ్లు తగిలి పడిరి. అంతట అయిద్దరినీ పట్టుకొని చింతపట్ల రామారాయనింగారు వుభయములు తిరిగి పితాపురం పరీవేళించినారు. అంతట నీలాద్రి రాయనింగారు తమతోకూడావున్న జనాన్ని వెంటబెట్టుకొని జూజిల్లవారి సమస్తానంతో రాఘవపురమునకు వేచిపోయినారు. అపిమ్మట పెండుపంత్సరములు రాజర్కంచేసి పెదమహీపతి రాయనింగారు AD 1785 పార్థివ సంగ్రామంలో ఘట్టామాసమందు జేహం చాలించినారు. తరువాత నీలాద్రి రాయనింగారు రాఘవపురంనుంచి వచ్చి నత్సవాయ జగ్గరాజుగారిని కలుసుకొని అక్కడనుంచి వచ్చి తాలూకాలో పరీవేళించి పితాపురంలో వుండి రాజర్కం చేస్తూవుండిరి. యీనీలాద్రి రాయనింగారికి పెదవెంకటాచార్య, యెర్ర వెంకటాచార్య, బుచ్చివెంకటాచార్య, మద్దువెంకటాచార్య అని ఎలుగురు కొమాళ్లు కలిగిరి. నీలాద్రి రాయనింగారి కర్వాతను పెదవెంకటాచార్యనింగారు తాలూకా ధోరతనంచేసి వారు. యీయనకు కుమారవెంకటాచార్యఅని కుమారుడు కలిగెను. పెదవెంకటాచార్యనింగారు పితాపురంతాలూకా ధోరతనం చేస్తూయుండగా యీయనతమ్ములైన మద్దువెంకటాచార్యనింగారు తమకు ధోరతనము కావలెనని కుట్రచేసి వందూరి మిరాసీదారులైన

అంసరాల మంగయ్యను వకాలత్తు నియమించి బంధువెళ్ళమని అంపించగా అవెంకయ్య
 వుండి మేలూరలో వెళ్ళియుండగా బుచ్చివెంకట్రాయని గాతరపున మవవంపండామిరాసి
 దారుడైన అంసరాల పానుమంతునున్నా ఫత్తిఅల్లిజమిదారుడున్నా బుచ్చివెంకట్రా
 యనింగారి శిల్పప్రకారం నూటయాబైమంది తోరాడువెళ్ళి మంగయ్యను పట్టకొని
 తీస్కుని బచ్చివంతుల ఆయనను సర్వంగం శ్రీభావనారాయణస్వామి దేవాలయములో
 యగట వ్రంపించి బుచ్చివెంకట్రాయనింగారు మంగయ్యను నిండా అవమానం చేయించి
 నారు. పెదవెంకట్రాయనంగారి కొమారులైన కొమారవెంకట్రాయనింగారు స్త్రీయు
 విడిపించి పోయివుండి బుచ్చివెంకట్రాయనింగారి తడవంతరమందు తిరిగివచ్చి తాలూ
 కాకు దఖలునార్లులయి పితాపురంలోవుండి ధొరతనం చేసినారు. యీయన పితాపురం
 లో శ్రీకుంతీమాధవస్వామి దేవాలయముకు ముఖమంటపము ప్రాకారము చేడానున్నా
 కట్టించి శ్రీస్వామికి ఆధారములున్నా చేయించి చూడిగుడత్త అంమ్మవారు విగ్రహం
 సూతనముగా పోయించినారు. శ్రీస్వామికి భోగానుకు నడఖండ్రవాడగ్రామం నడచే
 టట్టు పూర్వపద్ధతి విచారణచేసి జారీకల్వ యిచ్చినారు. తాలూకా లోటుఅయినం
 దున మహారాజశ్రీ హనరబిల్ కుంప్పిణీవారు బంధకు రమ్మని హుకుం వరమాయించగా
 పితాపురంనుంచి తల్లి కుంప్పిణీనైస్యముతోకూడా నల్ల చెయ్యపర్యంతమువెళ్ళి అక్కడ
 నుంచి కుంప్పిణీవారిని చిత్తస్వర్తి యేలాగువుండునో అని వెనచి కొమారమహీపతి
 రాయనింగారున్నా ఆయనవద్ద దివాను ఆపత్న వెంకట్రాయుడున్నా దొర గారికి
 మేనమామ చింతపట్ల మాధవరాయనింగారున్నా మన్నెంలో పాలవంచకు తేచివెళ్ళి
 అక్కడ దేహం చాలించి కొమార మహీపతి రాయనింగారున్నా దివాను వెంకట్రాయు
 డున్నా స్వర్గస్తులు అయినారు. చింతపట్ల మాధవరాయనింగారు తిరిగి స్త్రీలలోకివచ్చి
 చేసినారు. A D 1794 యావల ఆనందసంనత్సరం లగాయతు బుచ్చివెంకట్రాయనిం
 గారు కొమార్లయిన వెంకటనీలాద్రిరాయనింగారు ధొరతనం చేస్తూవున్నారు. వీరికి
 పుత్రసంతతి తనందునను చిత్రాడ రావువెంకయ్యగారి కుమారుణ్ణి పెంచుకొని బుచ్చి
 వెంకట్రాయనింగారిపేరు పెట్టినారు.

— సర్వవర్ణము —

నీలాద్రిరాయనింగారికి పెదవెంకటాచార్యులు, యక్కవెంకటాచార్యులు, బుచ్చివెంకటాచార్యులు, ముద్దువెంకటాచార్యులు నలుగురు కుమారులు. అందు పెదవెంకటాచార్యులకుగాను, చివరవత్సరం సుమస్తానం ధోరతనంచేసి బంధు జనబంధినిమిత్రమువెల్లి రాజమహేంద్రవరములో మనూషిక సంకటముచాత పితాపురంవచ్చి దేహం చాకించినారు. A D 1773 తరువాత నందనసంవత్సరంలోను పితాపురంవెంటాకాకు పెదవెంకటాచార్యులనింగారికి ఆయిలలో బామినానుదారులయిన పత్నీవాయవారు పితాపురంవెంటాకా జిప్తీ చేసుకున్నారు. గనుక A D 1775 మన్మథసంవత్సరము పూర్వంతము వెంటాకా మజాకూరు పత్నీవాయవారు మూరీబత్తున వ్యవహారం జరిగినది. పత్నీవాయ తిమ్మరాజుగారి పరధన పత్నీవాయ తిరుపతిరాజుగారు వ్యవహరిస్తూ యుండిరి. గనుక యాపూర్వంకానుమన్నా వారి మూరీబత్తుగానే జరుగుతూవుండేది. A D 1775 మన్మథసంవత్సరం ఆఖరున పెదవెంకటాచార్యునింగారు బంధువువెల్లి వెంటాకా తమస్వాధీనం చేసుకొనివచ్చి A D 1780 పరధనసంవత్సరము పర్యంతము దొరతనం చేసినారు.

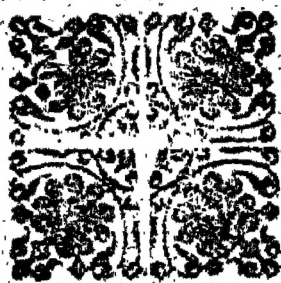
తరువాత 1787 ప్లవంగ సంవత్సరం లగాయకు పెదవెంకటాచార్యునింగారికొమార్లు కొమార వెంకటాచార్యునింగారు పితాపురంవెంటాకా ధోరతనంచేస్తూవుండి కుండ్లదేరాటి పితాపురంవెంటాకానుగురించి పైకం బాకీఅయిది అందునగురించి బంధు రంమ్మని కుండ్లదేరాటి వారు శలవుఅయినంతలో హుకుం అలక్ష్మయ్యచేసి దివానుఅయిన తవత్స వెంకటాచార్యులు యిది దొరగారికి మేనమామఅయిన చింతపట్ల మాధవరాయకుగార్ని వెంటదీనుకుని ర రేపహర్షాన పాలించుకు పరారిఅయి లేచివెల్లి దొరగారున్న ఆపత్నీ వెంకటాచార్యులు యిన్నా పుభయమును అక్కడనే కాలము అయిరి. చింతపట్ల మాధవరాయకు తిరిగి వచ్చి వారికాపురముల మైన కడియంలో ప్రవేశం అయినారు.

A D 1794 ఆంధ్రసంవత్సరం లగాయకు బుచ్చివెంకటాచార్యునింగారి కుమార్లు అయిన వెంకటసిలాద్రిరాయనింగారు పితాపురంవెంటాకా ధోరతనం చేస్తూయున్నారు.

—♦ జల్లూరు. ♦—

పెదమహిపతిరాయనింగారు యిరువై సంవత్సరములు ధొరతనము చేసినారు. యీయనకు సంతకేదు. వీరిజ్ఞాతి నీలాదిరాయనింగారు పన్నెండు సంవత్సరములు దొరతనము చేసినారు. తరువాతను యీయనకు నలుగురు కుమాళ్లు. పెదవెంకటాచార్య, యర్రవెంకటాచార్య, బుచ్చివెంకటాచార్య, ముద్దువెంకటాచార్య నలుగురు. అందులో పెద వెంకటాచార్యనింగారు వికృతి సంగము లగాయతు వందనసంగమువరకు ధొరతనముచేసి మహాచిక్కునబ్బి దేహం చాలించినారు. తరువాత తాలూకాకు జమీందారులు అయిన నత్సవాయ తిమ్మరాజుగారు తాలూకా అనంతం చేసుకొనిరి. A D 1774 జయసంగమువరకు జస్టి కనుక నత్సవాయవారి అమలు మన్మథ సంగములను బుచ్చి వెంకటాచార్యనింగారు జస్టి వదలించి తాలూకా స్వాధీనం చేసుకొని మన్మథ సంగం లగాయతు ధొరతనము చేసినారు.

1787 A D ప్లవంగసంగం లగాయతు పెదవెంకటాచార్యనింగారికొమాళ్లు కొమార వెంకటాచార్యనింగారు ధొరతనంచేసి కుంభిణివారికి పైకం బాకీఅయి చింతపట్ల మాధవ రాయని పోషకుంచి మోవాసగిరికి పాలనంత్స లేచినెల్లి ఆక్కడ దేహం చాలించినారు. A D 1793 పరిమాదీచ సంగమువరకు ధొరతనం జరిగినది. A D 1794 ఆనంద సంగమునుండి యీజల బుచ్చివెంకటాచార్యనింగారి కొమాళ్లు వెంకటనీలాదిరాయనింగారు ధొరతనం A D 1814 భావసంవత్సర ఆషాఢ కు ౧౦ వరుకు జరుగుతూవున్నది. యీజల్లూరు గ్రామపురమునవుండే యీశ్వరదేవాలయం విప్పించి పెద్దాపురం, తీలాపురం, చామర్లకోట, కోటమీద పోట్లాడడానికి దమదమాలు తయారు చేయించ దానికై రాయి తోలించుకు పోయినారు.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయ ఆంధ్ర బహునియము,

విభాగము, పేజీ - ౪౪౪

విభాగ సంఖ్య పేజీ - ౭

ఆంధ్రసారస్వతని కేతనము.

—:0:—

పెద్దాపురసంస్థానచరిత్రము 0 10 0

శ్రీదేవి 0 10 0

కళాసుందరి 0 10 0

లలితకుమారి 0 10 0

శేషధర్మము (కృత్యాది) 0 4 0

యీకార్యస్థానమున దొరకును.

వలయువారు.

మేనేజరు. ఆంధ్రసారస్వతని కేతనము.

రాజమహేంద్రవరము, అని వ్రాయవలెను.

